

ESTÈTICA (G4011)

Tipus : Obligatòria

Crèdits: 4,5

Curs: Quart

Àrea: Humanitats

Trimestre: 1r

Descripció

Des de mitjans de la dècada de 1960, alguns dels paradigmes del Moviment Modern van començar a entrar en crisi, i amb ells, els del disseny.

A l'interior d'aquesta disciplina es van produir importants discussions metodològiques i formals que han desembocat en el panorama considerablement obert que trobem a l'actualitat.

La crisi va deixar els dissenyadors mancats de teories, de models organitzadors i de mestres a als quals recórrer. Com a solució, es va mirar en la direcció oposada al Moviment Modern, i si aquest va buscar el que era general, socialitzant i internacional, la Postmodernitat va abraçar el que era individual, particular, nacional i identificable amb petits grups i persones.

Alguns dels rumbos que es van prendre van conduir a propostes culturals que se situaven al marge dels processos productius estrictament de disseny i que eren el resultat d'una barreja que responia a un canvi en el procés perceptivosignificatiu, en el qual s'acceptava que existien codis superposats o articulats que possibilitaven lectures més enllà del codi tradicional, imposat pel Moviment Modern.

D'aquesta manera, es va produir la valoració del que fins llavors era corrent, vulgar, popular, kitsch -que fins i tot va esdevenir potencial font de bellesa-, decoratiu, tot allò que havia passat desapercbut o que la crítica havia menyspreat, i el que era artesanal, com una manera de cridar l'atenció sobre la funcionalitat i la impersonalitat dels productes industrials que havien estat premisses de la Modernitat, ja que es va percebre que aquestes havien distanciat el públic del del disseny, i a aquest l'havien tancat en en si mateix. També hi va haver qui va mirar cap a la història, retent culte a la nostàlgia, i aquells altres que van preferir les teories del llenguatge -el postestructuralisme- per recolzar els seus discursos. Mentrestant, naixia l'ordinador, creixia i proposava noves formes de comunicació i nous reptes als dissenyadors.

D'aquesta època de crítica -però també d'excés i de banalització- hem heretat el que va ser un procés d'alliberament que ha obert infinits camins. Per això, quan ens enfrontem al que avui suposa dissenyar, trobem una via tan ampla que és difícil descobrir una línia dominant. Com diuen Lionel Blaisse i François Gailard, hi ha un cel de tendències. S'hi passegen un minimalisme luxós i d'extrema estilització, les propostes més radicalment tecnològiques, aquelles altres en què prima el component personal i expressiu i aquelles en què es busca el més bàsic. Hi ha de tot i per a tots els gustos, però, resumint molt, els dissenyadors actuals es preocupen especialment per buscar un disseny més humà.

Si el segle XX ha estat el dels artefactes mecànics autònoms, rígids, immutables, estàtics, el segle XXI és, segurament, l'època dels productes mutants, fluids, que respondran a les noves activitats i necessitats d'una societat contínuament canviant.

Objectius

- Desenvolupar les capacitats d'anàlisi i síntesi, el sentit crític de l'alumne, i potenciar les actituds creatives necessàries per a la resolució dels problemes propis del disseny.
- Valorar i seleccionar amb rigor crític la significació artística, cultural i social del disseny enriquida per l'evolució de la investigació científica i del progrés tecnològic.
- Desenvolupar capacitats d'autoaprenentatge i transferència dels coneixements.
- Ensenyar a l'alumne a utilitzar de manera adequada la terminologia específica d'aquest àmbit d'estudi.
- Conèixer i comprendre la significació del disseny com a resultat de l'evolució del coneixement científic, dels models i estructures socials i de les diverses conceptualitzacions estètiques, i analitzar-ne la influència en l'evolució sociològica del gust i en la fenomenologia contemporània.
- Fomentar la capacitat de l'alumne per obtenir informació, a partir de fonts bibliogràfiques i iconogràfiques.
- Transmetre la necessitat de comprendre els productes i serveis del disseny com a resultat de la integració d'elements formals, funcionals i comunicatius que responen a criteris de mercat però, també, de demanda social i cultural.

Contingut

El marc cronològic que es proposa s'inicia el 1960 i conclou en l'actualitat.

Els continguts s'articulen per temes imprescindibles per a entendre algunes claus del pensament de disseny.

1. De la crítica al funcionalisme al Nou disseny. L'era de l'abundància. La nova societat de consum. Cultura juvenil i disseny. La inspiració del Pop. L'era espacial. Verner Pantón o l'eufòria visionària del plàstic. La cultura de masses com a objecte privilegiat.
2. La crisi del "Bon disseny". Qüestionant la Modernitat. Robert Venturi i *Aprendiendo de las Vegas*. La formació del pensament postmodern. La crítica al funcionalisme. Contra el cànon modern.
3. El disseny radical italià. "Antidisseny" i anticultura. Moviments italians de contracorrent: Archizoom. Alchimia. Memphis Superstudio. Global Tools o l'ecologia. Un disseny crític que va acabar al mercat. Vico Magistretti, Ettore Sottsass. Gaetano Pesce. El disseny conceptual.
4. Els arquitectes dissenyadors: Venturi. Jencks. Portoghesi. Mendini. Hans Hollein. Mario Botta. Les microarquitectures d'Alessi. La consolidació de l'arquitectura postmoderna: *El*

lenguaje de la arquitectura postmoderna de Charles Jencks i el cànon del classicisme postmodern.

5. La ciutat com a punt de referència: A. Rossi i L. Krier. El nou historicisme: Stern. La visió classicista: Stirling i Graves. El llenguatge metafòric de l'arquitectura o el problema del pastitx classicista. Deconstructivisme: ¿postmodernisme o antipostmodernisme? L'arquitectura a Espanya: O. Bohigas, Sainz de Oiza i R. Meno. El final del segle, un panorama eclèctic.
6. El canvi de paradigmes en la metodologia del disseny. L'expansió del cànon metodològic: del mètode al procés.
7. Bona història/Mala història. El ressorgiment d'estils del passat. Història, pastitx i citació. La recuperació de les artesanies. El retorn de l'ornament. Del llenguatge comunicatiu a la semàntica del producte. La pèrdua de la globalitat. El kitsch. La contaminació de disciplines. El desordre estètic. La ruptura dels límits. Relacions art-disseny en l'actualitat. La construcció de la crítica del disseny.
8. Disseny i llenguatge. El llenguatge com a element de disseny. La influència dels formalistes russos. Wittgenstein, Barthes, Foucault. Derrida: del logocentrisme a l'escriptura. L'enfocament semiòtic. L'obertura de significats. Disseny i deconstrucció. Derrida. L'aplicació de la deconstrucció al disseny: l'Escola de Cranbrook. Cap a l'obertura de significats. Històries ocultes i continguts personals. L'usuari com a agent actiu. La tipografia en l'era digital. Qüestionant la llegibilitat. La democratització de la lletra.
9. Disseny i feminisme. La perspectiva feminista. Arquitectura i urbanisme feministes. Noves perspectives en disseny gràfic i industrial.
10. Art i disseny, cap a noves relacions i plantejaments. L'objecte com a peça única. Autoria i autoencàrrec. Autoexpressió. Dissenyadors i nous comportaments: apropiacionisme. Art i disseny: la dissolució dels límits. El procés entès com un viatge. El valor de l'error.
11. El retorn de la responsabilitat social. El First Things First Manifesto 2000 i el dissenyador com a "manufacturer" de la realitat contemporània. Els "culture jammers" i la seva influència en el disseny. El moviment "No logo". El dissenyador com a arquitecte de la informació. Cap a un disseny sostenible. Disseny i ecologia. Multiculturalitat i globalització. Cap a un nou humanisme.
12. Disseny. Centres i perifèries. La problemàtica del disseny als països no occidentals.

Activitats docents i d'aprenentatge

Model docent:

- Classes teòriques
- Classes pràctiques (tutories i classes de seguiment dels treballs proposats en l'assignatura)
- Mitjans audiovisuals com a suport a les explicacions teòriques i es proporcionarà bibliografia corresponent a cada tema.
- Activitats complementàries (visites a museus i exposicions temporals, i també assistència a conferències, proposades en relació amb el temari).

Activitats d'aprenentatge:

- Examen final
- Treballs, en grup individuals, sobre temes específics i en els quals caldrà centrar-se en l'anàlisi de les idees d'un autor, una escola, un període, un tema monogràfic o un comentari de text. Es tracta de treballs que han de satisfer unes exigències mínimes d'investigació, sia en extensió, semblant a un article o assaig de revista, sia en el mètode expositiu, en la citació de textos i notes a peu de pàgina, bibliografia consultada, etc.

Avaluació

En tants per cent:

- examen: 60% de la final
- treballs: 40% de la nota final.

Criteris:

- Capacitat de l'alumne per estructurar correctament un treball d'investigació.
- Participació crítica a classe.
- Grau de rigor científic en la recerca i en l'organització de les fonts documentals.
- Ús correcte de la terminologia específica.

Bibliografia

Aicher, O.: *El mundo como proyecto*. Barcelona, Gustavo Gili, 1994.

Aronowitz, S.; Martinsons, B.; Menser, M. [comp.]: *Tecnociencia y cibercultura*. Barcelona, Paidós, 1998.

Bascuñan, P.; Pelta, R.; Simone, R.: *Un móvil en la patera. Diseñando el siglo XXI*. Castellón, Espai d'Art, 2001.

Bierut, M.; Drenttel, W.; Heller, S.; Holland, DK.: *Looking Closer. Critical Writings on Graphic Design*. Vol. I, Nova York, Allworth Press, 1994. (S'han editat, amb el mateix títol, els volums II i III).

Blackwell, L.: *Tipografía del siglo XX*. Barcelona, Gustavo Gili, 1998.

Blaise, L.; Galliard, F.: *Temps denses*. Les éditions de L'imprimeur, 1999.

Blake, P.: *Forms follows fiasco*. Boston, Atlantic Monthly Press Book, 1974.

Buchanan, P.: "The nostalgic now: Flyte, Fellini and Ferlinghetti". *Architectural Review*, Londres, gener, 1988.

Catàleg exposició "Mutant Materials in Contemporary Design", Nova York, The Museum of Modern Art, 1995.

Catàleg exposició "Droog & Dutch Design". Utrecht, Centraal Museum, 2000.

Cerezo, J.M.: *Diseñadores en la Nebulosa*. Madrid, Biblioteca Nueva, 1999, (2a edició).

Curtis, H.: *MTIV: Process, inspiration and practice for the new media designer*. New Riders Publishing, 2002.

Frisa, M.L.; Lupano, M.; Tonchi, S. [ed.]: *Total living. Fashion, architecture, design, art, communication*. Milà, Charta Publishers, 2002.

Heller, S.; Pomeroy, K.: *Design Literacy: Understanding Graphic Design*. Nova York, Allworth Press, 1998.

Jencks, Ch.: *The Language of Post-Modern Architecture*. Londres, 1977.

Lupton, E.; Abbott Miller, J.: *Design Writing Research: Writing on Graphic Design*. Princeton Architectural Press, Nova York, 1996.

Massey, A.: *Interior design of the 20th century*. Londres, Thames and Hudson, 1990.

McDermott, C.: *Street Style, British Design in the 80s*. Londres, Design Council, 1987.

Montaner, J.M.: *Después del movimiento moderno. Arquitectura de la segunda mitad del siglo XX*. Barcelona, Editorial Gustavo Gili, S.A., 1993.

Pelta, R.: *Diseñar hoy*. Barcelona, Paidós, 2004.

Pelta, R.: "Diseño y diseños: crisis, incertidumbres e ironías". *Grrr*, núm.. 9, Barcelona, 2002.

Poyner, R.: *Design without boundaries*. Londres, Booth-Clibbon Editions, 1998.

Ramakers, R.; Bakker, G.: *Droog Design. Spirit of the Nineties*. Rotterdam, 010 Publishers, 1998.

Redhead, D.: *Products of our time*. Londres, Birkhäuser, 2000.

Tackara, J. [ed.]: *Design After Modernism*. Londres, 1988.

Tackara, J.; Peran, M.: *Barcelona +*. Barcelona, Actar, 2001.

Terragni, E. [ed.]: *Spoon*. Phaidon Press, 2002.